

Nederland

1 Noord-Holland en Flevoland	117
2 Zuid-Holland	219
3 Utrecht	323
4 Zeeland en de Delta	351
5 Noord-Brabant	375
6 Limburg	407
7 Gelderland	443
8 Overijssel	481
9 Friesland	503
10 Het noordoosten: Groningen en Drenthe	543

DE REGIO'S VAN DEZE GIDS:
ZIE DE KAART HIERNAAST

Lannoo

Inhoud

Niet te missen.....8

**Hoogtepunten
van Michelin**.....12

Reisplanner.....20

Met het gezin.....26

DE REIS VOORBEREIDEN

Naar Nederland.....30

Voor het vertrek.....31

Nederland van A tot Z.....34

Evenementen.....43

Boeken en films.....45

GAPS/Getty Images Plus

R. Harding/hemis.fr

MEER WETEN OVER NEDERLAND

Nederland vandaag.....48

Geschiedenis.....55

Het grondgebied.....65

Natuur en landschap.....73

Architectuur.....76

Kunst en cultuur.....94

STEDEN EN BEZIENSWAARDIGHEDEN

1 Noord-Holland en Flevoland

Amsterdam.....	120
Haarlem.....	166
Zaanse Schans.....	178
Alkmaar.....	183
Den Helder en de Afsluitdijk	191
Enkhuizen.....	196
Hoorn.....	200
Het Gooi.....	206
Flevoland.....	212
Noordoostpolder	216

2 Zuid-Holland

Rotterdam.....	220
Delft.....	251
Den Haag.....	260
Leiden.....	284
Keukenhof en de Bollenstreek.....	297
Gouda.....	305
Dordrecht.....	312
Gorinchem.....	320

3 Utrecht

Utrecht	324
Amersfoort.....	343

4 Zeeland en de Delta

De Delta	352
Zierikzee.....	354
Middelburg	362
Sluis.....	370

5 Noord-Brabant

's-Hertogenbosch.....	376
Breda.....	384
Bergen op Zoom.....	391
Tilburg.....	394
Eindhoven.....	398

6 Limburg

Maastricht.....	408
Valkenburg.....	426
Thorn.....	434
Venlo.....	438

7 Gelderland

Arnhem	444
Nationaal Park De Hoge Veluwe.....	452
Zutphen	459
Nationaal Museum Paleis Het Loo	464
Harderwijk	471
Nijmegen.....	474

8 Overijssel

Zwolle	482
Kampen.....	487
Giethoorn.....	490
Deventer.....	493
Enschede.....	497

9 Friesland

Leeuwarden	504
Franeker.....	518
Sneek.....	521
Waddeneilanden.....	528

10 Het noordoosten: Groningen en Drenthe

Groningen.....	544
Assen.....	556
Emmen en de hunebedden.....	559

Register.....XXX

Kaarten en plattegronden.....XXX

 **Raadpleeg voor iedere
plaats ons adresboekje**

Niet te missen

Nationaal park De Hoge Veluwe

Heerlijk wandelen of fietsen in het grootste natuurreervaat van Nederland, gecombineerd met een bezoek aan het Kröller-Müller Museum, beroemd om zijn Van Goghverzameling. Natuur en cultuur gaan hand in hand in dit mooie park!

Zie blz. 452.

toos/Getty Images Plus

F. Dimier/hemis.fr

Waddeneilanden

Een paradijs voor zowel vogel-liefhebbers als badgasten. Het naseizoen is de beste periode om optimaal te genieten van de ongerepteid van de met helmgras begroeide duinen, de kleurrijke dorpjes en de eindeloze stranden.

Zie blz. 528.

danilovi/Getty Images Plus

Amsterdam

De Nederlandse hoofdstad zou op haar lauweren kunnen rusten met haar prachtige grachten, rijke musea en aristocratische huizen uit de Gouden Eeuw. De stad blijft echter vooruittrappen en zich vernieuwen, met een verbluffende vitaliteit.
Zie blz. 120.

Giethoorn

Een watergebied of een dorp? Allebei! In een bootje verkent u de charmante waterweggetjes waarlangs prachtige met riet gedekte huizen staan.
Zie blz. 490.

Sjo/Getty Images Plus

Phillip Minnis/Getty Images Plus

Delft

De geboortestad van de beroemde schilder Vermeer is echt een parel! De huizen met puntgevels, de fietsen, de grachten, in alles is Delft een op en top Hollandse stad.
Zie blz. 251.

Hoogtepunten van Michelin

Het Academieggebouw in Utrecht
Jaap2/Getty Images Plus

♥ **Overwin uw hoogtevrees** en beklim in Utrecht de 465 treden van de Domtoren, de toren van de voormalige Sint-Maartens-kathedraal. Boven wacht u een adembenemend uitzicht over de stad en de omgeving. **Zie blz. 326.**

♥ **Dwaal door oneindige Hollandse landschappen** via kleine weggetjes die de Loosdrechtse Plassen doorkruisen. In dit idyllische gebied tussen Amsterdam en Utrecht ziet u met riet gedekte boerderijen, dorpjes met molens, kleine bruggetjes over kanalen en natuurlijk de koeien die symbool staan voor dit land van kaas! **Zie blz. 336.**

♥ **Stap aan boord voor een reis naar het einde van de wereld**, nou ja, van Nederland. Een ferry brengt u naar de Waddeneilanden ten noorden van het land. In de zomer trekken de dorpjes en de nog ongerepte stranden badgasten aan, in de rest van het jaar vogels en zehonden. Kiest u zelf maar! **Zie blz. 528.**

De Loosdrechtse Plassen
Nisangha/Getty Images Plus

Strandhuisjes op Texel, een van de Waddeneilanden
digitalimagination/Getty Images Plus

De stervormige Vesting Bourtange
Frolova_Elena/Getty Images Plus

TOP 5 Vestingstadjes

1. Naarden (blz. 208)
2. Bourtange (blz. 548)
3. Willemstad (blz. 388)
4. Middelburg (blz. 362)
5. Heusden (blz. 380)

♥ **Proef de beste maatjes (jonge haring) ter wereld** op de zaterdagmarkt in de charmante stad Leiden. Het is altijd druk rond de kleurrijke kraampjes langs grachten die vol liggen met terrasboten waarop de Leidenaren genieten van een aperitief.
Zie blz. 295.

♥ **Waai lekker uit** op een van de witte fietsen die gratis ter beschikking staan bij de ingangen van het Nationaal Park De Hoge

Veluwe. U fietst hier door bossen, over heidevelden en langs vennen.
Zie blz. 452.

♥ **Voel u jong in Groningen**, de hoofdstad van de gelijknamige provincie. Een levendige studentenstad waar meer dan de helft van de inwoners jonger is dan 35 jaar. Dat is goed te merken aan het nachtleven: de cafés rondom de Grote Markt sluiten niet vóór 03.00 uur!
Zie blz. 544.

5 dagen

Rondom Amsterdam

Route: 170 km rondom Amsterdam, van grachten tot bloemenvelden

Olena Z/Getty Images Plus

Amsterdam

Dag 1

Ontdek Amsterdam vanaf het water en maak een rondvaart door de grachten (**blz. 131**). Bezoek 's middags het Rijksmuseum (**blz. 137**) en breng de avond door in een authentiek bruin café (**blz. 160**). Overnacht in Amsterdam.

Tip: laat de auto staan en reis met het openbaar vervoer door Amsterdam.

Amsterdam

Dag 2

Maak 's morgens een fietstocht langs de historische grachten, vergeet daarbij zeker de Herengracht niet (**blz. 132**). Geniet van een welverdiende pauze in het Begijnhof (**blz. 129**) en breng vervolgens de middag door in de gezellige volksbuurt de Jordaan (**blz. 140**). Overnacht opnieuw in Amsterdam.

Tip: wees voorzichtig op de fiets, de lokale fietsers rijden hard!

Haarlem

Dag 3

Slenter door de historische hoofdstad van Noord-Holland, door schilderachtige hofjes, over de Grote Markt en langs de Grote

of Sint-Bavokerk (**blz. 166**). Bezoek vervolgens het Frans Hals Museum (**blz. 167**), waar u zijn beroemde groepsportretten kunt bewonderen. Overnacht in Amsterdam.

De Bollenstreek

Dag 4

Maak een tocht door de befaamde Hollandse bloembollenstreek.

Rijd door duinen en kleurrijke bollenvelden en breng een bezoek aan de Keukenhof (**blz. 297**).

Overnacht aan de kust, in Noordwijk aan Zee (**blz. 304**).

Tip: in april-mei bloeien de mooiste tulpenvelden en kunt u genieten van een prachtig kleurenmozaïek.

Aalsmeer-Amsterdam

Dag 5

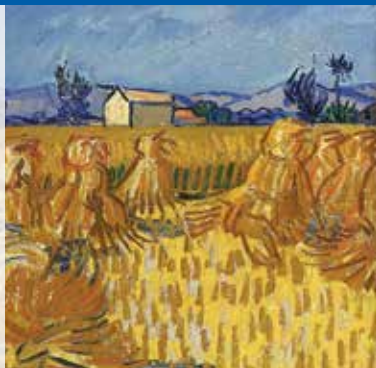
Sta op bij het krieken van de dag en neem een kijkje bij de grootste bloemenveiling ter wereld in Aalsmeer (**blz. 150**). Keer 's middags terug naar Amsterdam voor een bezoek aan het Van Gogh Museum (**blz. 139**). Koop uw tickets voor dit museum vooraf online! Overnacht weer in Amsterdam.

8 dagen

Nederland in schilderijen

Route: 375 km vanuit Amsterdam, in de sporen van de Gouden Eeuw

M. Younes/Mahmoud Ahmed/age fotostock

Amsterdam

Dag 1 & 2

Trek 2 dagen uit voor de must-sees: Van Gogh Museum (**blz. 139**), Rembrandthuis (**blz. 142**), Rijksmuseum (**blz. 137**) en Museum van Loon (**blz. 134**). Wandel tussendoor over de mooie grachten (**blz. 131**). Overnacht ter plaatse.

Tip: de 1 Amsterdam City Card (blz. 154) geeft toegang tot de belangrijkste musea en het openbaar vervoer.

Haarlem

Dag 3

Breng een bezoek aan de charmante stad van Frans Hals, meester in de portretschilderkunst (**blz. 167**). De stad wordt wel 'Klein Amsterdam' genoemd en herbergt de oudste schildersacademie van Nederland (16de eeuw). Overnacht ter plaatse.

Den Haag

Dag 4

Bezoek het Mauritshuis (**blz. 261**) met zijn meesterwerken uit de Gouden Eeuw, waaronder *Meisje met de parel* van Vermeer, en maak een wandeling door de chique wijk Lange Voorhout (**blz. 267**). Overnacht ter plaatse.

Delft

Dag 5

Geniet van de prachtige grachten-gordel in deze stad van Vermeer, meester van de lichteffecten. Bezoek vervolgens het Vermeer Centrum Delft, waar wordt ingegaan op zijn manier van werken. (**blz. 256**). Overnacht ter plaatse.

Rotterdam

Dag 6

Bezoek Museum Boijmans Van Beuningen en bewonder meesterwerken van Bosch, Rembrandt,

Delfts aardewerk

D. Collins/Prisma/age fotostock

Met het gezin

Jon Arnold Images/hemis.fr

Fietsen langs de molens van Kinderdijk

► **Zeehonden spotten in de Waddenzee.** In dit natuurreservaat liggen circa vijftig eilandjes en zandbanken die een toevluchtsoord vormen voor talloze vogels en honderden zeehondenkolonies. U kunt de zeehonden zien bij laag tij, als ze het zich gemakkelijk maken op de zandbanken. De beste manier om ze te observeren is vanaf een klein bootje. **Zie blz. 528.**

 Vergeet uw verrekijker niet!

► **Het Maritiem Museum in Rotterdam.** Dit museum bevat een omvangrijke collectie schepen en scheepsmodellen en er zijn interactieve tentoonstellingen waar (vooral) kinderen spelenderwijs op avontuur gaan in de boeiende wereld van de scheepvaart. Bovendien is er de Offshore Experience, waarin u een

Zeehonden bij de Waddenzee
Minder/hemis.fr

 Let op dit symbool: het staat in deze gids bij bezienswaardigheden en activiteiten waar ook uw kinderen plezier aan hebben.

kijkje kunt nemen in het leven aan boord van een olieplatform op volle zee, te midden van harde wind en soms metershoge golven.

Zie blz. 232.

 De Offshore Experience is geschikt voor kinderen vanaf 8 jaar.

► **NEMO in Amsterdam.** Een geweldig wetenschapsmuseum voor kinderen, in een gebouw dat zich als een gigantische scheepsboeg boven de stad verheft. Hier telt maar één ding: experimenteren!

Zie blz. 166.

 Vooral geschikt voor kinderen vanaf 6 jaar.

► **Een fietstocht langs molens.** Langs het kanaal ten zuiden van Kinderdijk, vlak bij Rotterdam, staan 19 poldermolens op een rij, die het landschap de aanblik van een ansichtkaart geven: water, een oneindig polderlandschap en molens die fier draaien in de wind.

In de Zaanse Schans, een langs de Zaan gelegen schilderachtig museumdorp vol molens – nog altijd in gebruik – kunt u heerlijk wandelen en even teruggaan in de tijd.

Zie blz. 242 en blz. 178.

 Probeer in de zomer de weekenddrukte te vermijden.

► **Een duik in de onmogelijke wereld van Escher in Den Haag.** Water dat omhoog stroomt, trappen die oneindig omhoog en omlaag blijven gaan, vogels die vissen worden... Escher was een onbetwiste meester in optische illusie. Zijn werk, prachtig tentoongesteld in het museum, toont een fascinerende en wonderlijke droomwereld vol onmogelijke constructies en verdraaide perspectieven, die jong en oud versteld doet staan. In een interactieve tentoonstelling leert u kijken door de ogen van Escher en kunt u experimenteren met onwaarschijnlijke optische illusies, zoals de beroemde Penrose-driehoek, en proberen Eschers geheimen te doorgronden. **Zie blz. 267.**

► **Het Louwman Museum in Den Haag.** Autofans mogen dit museum niet missen! U vindt hier zeldzame exemplaren, de auto's van Churchill, Elvis Presley en The Godfather, raceauto's en zeer luxe modellen. Ook zijn er vliegtuigen, tweewielers, amfibievoertuigen en elektrische auto's. **Zie blz. 276.**

► **Een tochtje door het duingebied van Meijndel.** Dit duingebied is een mozaïek van verschillende minilandschappen met specifieke ecosystemen. Nergens anders in Nederland zijn zoveel nachtegalen; in de lente zingen ze dat het een lieve lust is. U kunt hier ook wilde konikpaarden tegenkomen en, in de schemering, herten. De kans hierop is het grootst in de lente en de herfst. **Zie blz. 278.**

 U kunt het gebied te voet of op de fiets verkennen. Reken op ruim 2 uur en neem een windjack mee.

► **Een reis door de ruimte in Space Expo in Noordwijk.** In dit museum van de European Space Agency kunnen kinderen vanaf 6 jaar virtueel op ruimtereis met astronaut André Kuipers en wetenschapsjournalist Sander Koenen. Er is onder andere een maquette van een maanlandingsraket op ware grootte te zien. Eenmaal weer buiten keert u terug op onze mooie aarde met een bezoek aan de schitterende Keukenhof. **Zie blz. 302 en blz. 297.**

► **Aapjes kijken in Berg en Bos.** In de bossen van de Apenheul, een dierenpark zonder tralies, lopen maar liefst 300 apen vrij rond. Ze zijn totaal niet bang voor de bezoekers en de doodshoofdaapjes springen soms zelfs op uw schouder! Let op, omdat sommige apen geraffineerde zakkenrollers zijn, is de speciale apentas die u bij de ingang krijgt onmisbaar! **Zie blz. 469.**

► **Nederland in zakformaat in Madurodam.** U ziet hier een soort samenvatting van Nederland, met de belangrijkste monumenten en karakteristieke trekpleisters en landschappen, uitgevoerd in schaalmodellen van 1:25. Alles is er te zien: molens en grachten, kleurrijke tulpenvelden, de kaasmarkt in Alkmaar, de Sint-Jan in Den Bosch, de Domtoren in Utrecht, het huis van Anne Frank in Amsterdam, het Muider slot. Ertussendoor rijden treinen, auto's en bussen, en varen bootjes. 's Avonds is het een prachtig lichtjesspel. Madurodam werd in 1952 geopend en heeft een kind als burgemeester. **Zie blz. 275.**

Internet

In heel Nederland is internetdekking. Meestal kunt u gratis verbinding maken met de netwerken in cafés en hotels door gewoon om het wachtwoord te vragen.

Media

De belangrijkste Nederlandse **kranen** zijn de conservatieve *De Telegraaf*, de centrumlinkse *De Volkskrant* en het meer liberale *NRC Handelsblad*.

Nederland heeft vele **televisiezenders**. De grootste daarvan zijn NPO 1, 2 en 3; RTL 4, 5, 7 en 8; SBS 6 en 9, Veronica, Net5 en Fox. Films worden uitgezonden in de originele versie met ondertiteling. Op de meeste plaatsen zijn de Vlaamse zenders Eén en Canvas te ontvangen.

Met het gezin

In het deel 'Steden en bezienswaardigheden' vindt u eenvoudig activiteiten die geschikt zijn voor kinderen via het het symbool .

Zie ook de twee pagina's '**Met het gezin**' (blz. 26-27).

Nederland is een aangename en praktische bestemming voor wie met het gezin reist.

Let er in de steden wel op dat uw kinderen goed uitkijken voor fietsers, want daarvan zijn er erg veel en ze verplaatsen zich vaak met grote snelheid.

Musea en monumenten

De kassa van de meeste musea gaat een halfuur of zelfs een uur voor de eigenlijke sluitingstijd dicht. De musea zijn over het algemeen op maandag gesloten. In een groot aantal musea moeten tassen worden afgegeven bij de garderobe. Het gebruik van flitslicht is meestal verboden.

Ook bepaalde kerken vragen toegangsgeld.

Museumkaart –

www.museumkaart.nl. De 'Museumkaart' is een erg interessante formule voor cultuurliefhebbers: ze staat op naam, blijft een jaar geldig en geeft gratis toegang tot meer dan 450 musea in heel Nederland (volledige lijst in de brochure die met de kaart wordt meegegeven). Prijs: € 64,90 (tot

Fietsers door de duinen op weg naar zee
Shutterstock/Ellen Mol

18 jaar € 32,45), te koop bij de deelnemende musea en via de website.

Openbaar vervoer

Openbaar Vervoer

Reisinformatie – ☎ 0900 92 92 (€ 0,90/min.) - 9292.nl.

Trein

Neem voor informatie over dienstregelingen, tarieven (dag- en weekkaarten, abonnementen enz.), het vervoer van fietsen en speciale tarieven contact op met Openbaar Vervoer Reisinformatie (zie *hierboven*) of raadpleeg de website www.ns.nl van de Nederlandse Spoorwegen.

OV-Taxi

Deze taxi's (ook wel 'zone-taxi' genoemd) halen passagiers op vanaf diverse treinstations en brengen ze naar hun plaats van bestemming of omgekeerd, voor een vast en betrekkelijk laag tarief: www.ns.nl/deur-tot-deur/ov-taxi.html.

Bus, tram, metro

Richt u voor dienstregelingen, trajecten en tarieven tot 0900 92 92 of raadpleeg de website www.9292.nl (zie *hierboven*).

OV-chipkaart

Met behulp van het systeem van de zogeheten **OV-chipkaart** kunt u door het hele land reizen per trein, tram, bus en metro. Deze kaart in de vorm van een creditcard kan bij speciale automaten opgeladen worden.

De OV-chipkaart is 5 jaar geldig en te koop bij de loketten van de vervoersbedrijven (€ 7,50).

Meer informatie en online bestellen: www.ov-chipkaart.nl.

Openbare toiletten

Dikwijls zijn ze niet gratis (bijvoorbeeld op stations), en ook bij sommige horecaketens moet u betalen, ook als u daar iets hebt gebruikt.

Post

De postkantoren zijn op weekdays geopend van 9.00 tot 18.00 u (de kleinste postagentschappen sluiten vaak tijdens de middag). In grote steden zijn ze vaak ook op zaterdagochtend geopend.

Postzegels zijn te koop bij de postagentschappen en bij tijdschriftenwinkels. Ga uit van € 1,40 voor een brief naar Europa met prioriteit.

Reizen met een beperking

In deze gids zijn bezienswaardigheden die toegankelijk zijn voor mensen met een beperking, voorzien van het symbool .

Accessible Travel Netherlands – accessibletravel.nl. Toegankelijk Reizen Nederland is een gespecialiseerde touroperator voor mensen met een toegangsbeperking. Raadpleeg ook het artikel 'Reizen met een beperking' op www.holland.com (onder de rubriek 'praktische informatie').

Restaurants

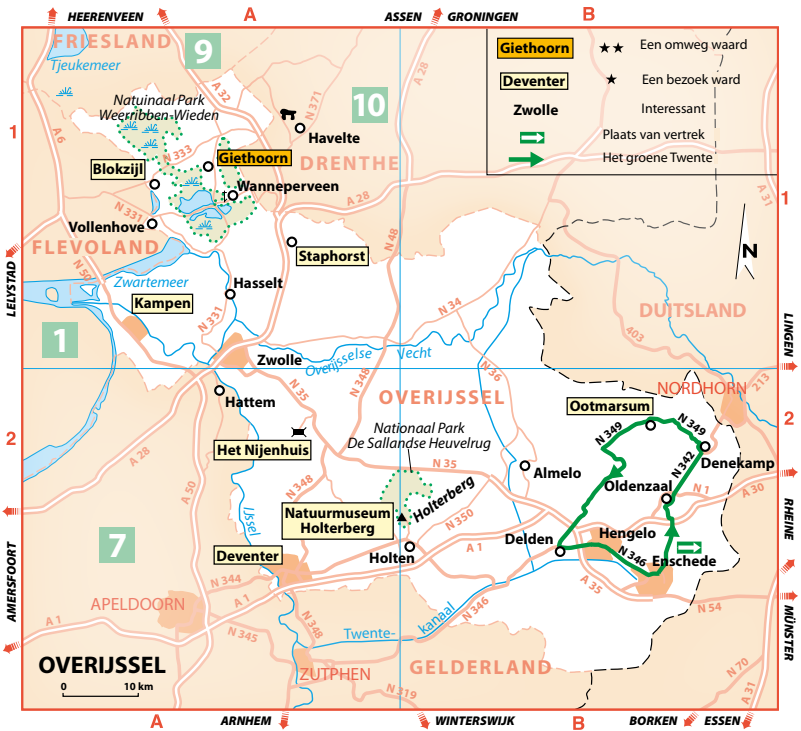
Adressen in deze gids

 U vindt onze selectie restaurants in de 'Adresboekjes' aan het einde van de plaatsbeschrijvingen in het gedeelte 'Steden en bezienswaardigheden'. Ze zijn gerangschikt naar prijscategorie (*tabel blz. 33*).

 Veel restaurants zijn **alleen 's avonds geopend**, vaak vanaf 18.00 uur.

Gewoonten en gebruiken

Nederlanders beginnen de dag gewoonlijk met een stevig ontbijt. In hotels staat dan ook meestal een uitgebreid ontbijtbuffet voor de gasten klaar. Er is keuze uit diverse warme dranken, eieren, kaas, vleeswaren, rauwkost en meestal diverse soorten (getoast) brood. De hagelslag (in de gebruikelijke varianten melk of pure chocolade) is voor buitenlanders een bijzon-

Overijssel

HOOFDSTAD: ZWOLLE

Zwolle	482
Kampen★	487
Giethoorn★★	490
Deventer★	493
Enschede	497

Zwolle

Zwolle wordt nog altijd doorkruist door grachten en heeft aan de zuid- en noordzijde aangename parken, op de plaats waar vroeger de stadswallen en bastions stonden. De stad was de geboorteplaats van de schilder Gerard ter Borch (1617-1681), meester van het verfijnde en verstilde interieur, maar ook de maker van uitstekende portretten en miniaturen van notabelen.

Een vredige gracht in Zwolle
bbsferrari/Getty Images Plus

Ligging

130.670 inwoners

REGIOKAART BLZ. 480 A1 EN

PLATTEGROND BLZ. 485.

Aanraders

De markt op vrijdag, de Sassenpoort en Museum de Fundatie.

Praktisch blz. 486

Adresboekje blz. 486

Wandelen

PLATTEGROND BLZ. 485

Grote of Sint-Michaelskerk ^{A1}

Deze hallenkerk werd gebouwd tussen 1406 en 1446. In tegenstelling tot de nabijgelegen Onze Lieve Vrouwekerk met zijn karakteristieke 'Peperbustoren' heeft de Grote Kerk geen traditionele klokkentoren. Deze heeft de rampen die de stad in het verleden teisterden, niet overleefd. In 1690 werd op de plaats van

de toren een achthoekige **consistoriekamer** gebouwd. Binnen vallen vooral de fraai bewerkte preekstoel uit het begin van de 17de eeuw en de orgelkast uit 1721 op. Het door de gebroeders **Schnitger** vervaardigde **orgel** telt maar liefst vierduizend pijpen.

In de kerk is ook een 17de-eeuws uurwerkje te zien, met een beeldje van de heilige Michaël dat ieder half uur in beweging komt. Naast het koor staat een afgescheiden leprozenkapel, en naast het 16de-eeuwse noordportaal ziet links u de schilderachtige Hoofdwacht uit 1614 met zijn versierd fronton.

Steek de straat over.

Achter de IJssel

Zwolle is de hoofdstad van Overijssel, de provincie 'achter de IJssel', de rivier die grotendeels de natuurlijke grens vormt met de provincie Gelderland in het westen.

Stadhuis **A1-2**

Omdat het oude gebouw (15de en 19de eeuw) te klein geworden was, werd in 1976 een nieuw stadhuis toegevoegd, ontworpen door architect Johannes Jacobus Konijnenburg.

In het oude gedeelte, aan de linkerkant, dat geel gepleisterd is, bevindt zich de **Schepenzaal** uit 1448. De balkenzoldering in deze vroegere rechtszaal steunt op veertien balkendragers met **beeldhouwwerken**★ van groteske figuren. Volgens de legende wilden de Zwolse ambachtslieden hiermee de bestuurders van de rivaliserende stad Kampen belachelijk maken. Interessant is ook het schilderstuk van het Laatste Oordeel, dat naar de oorspronkelijke bestemming van de zaal verwijst. Op het Grote Kerkplein, voor het stadhuis, staat een door Rodin vervaardigd beeld van Adam.

Onze Lieve Vrouwebasiliek **A1**

Ossenmarkt 10 - www.peperbus-zwolle.nl - toren: april-okt. di 13.30-16.30 u (11.00 u en mei en schoolvak. in de zomer en de herfst), wo-za 11.00-16.30 u (13.30-16.30 u ma in mei en schoolvak. in de zomer en de herfst); nov.-maart ma-vr 13.30-15.30, za 13.00-16.00 u - gesl. zo - € 3,50 (4-12 jaar € 2).

De imposante basiliek is gebouwd tussen 1394 en 1452 en heeft een 75 m hoge **toren**★, bekend als de **Peperbus**, die altijd het symbool van de stad is geweest. Het **uitzicht** vanaf de top is adembenemend.

😊 Op vrijdag wordt rond de basiliek een grote **markt** gehouden. Drommen mensen komen hier inkopen doen en iets drinken bij de klanken van het carillon. *Volg de Melkmarkt.*

Anno **A1**

Melkmarkt 41 - ☎ 038 3030 269 - anno.nl - di-zo 10.00-17.00 u - € 7,50.

Het in 2022 geopende museum richt zich zowel op de inwoners van Zwolle als op toeristen. Het vertelt het verhaal van de stad aan de hand van het werk van een archeoloog, archieven, lokale persoonlijkheden, enzovoort. Dit alles wordt ondersteund door een dynamische en interactieve museografie. Een interessante kennismaking met de stad.

Keer terug naar de basiliek en wandel door de Sassenstraat.

Karel V-huis **A2**

Dit huis uit 1571 dankt zijn naam aan het medaillon met het hoofd van Karel V op de fraai versierde renaissancegevel. Naast het huis ziet u de Bethlehemskerk (1309). Vanaf het plein is het refectorium te zien.

★ **Museum de Fundatie** A2

Blijmarkt 20 - ☎ (057) 238 8188 - www.museumdefundatie.nl - ♿ - dag. beh. ma 11.00-17.00 u - € 14 (tot 18 jaar gratis).

Dit mooie museum in een neoklassiek gebouw met op het dak een spectaculaire, reusachtige witte bol die doet denken aan een ruimteschip (of is het een dinosaurusei?) herbergt een deel van de kunstverzameling van de **Hannema-de Stuers Fundatie**. Het overige deel van de collectie wordt tentoongesteld in Kasteel het Nijenhuis (zie hierna). De werken dateren uit de periode vanaf de 17de eeuw tot aan de huidige tijd; het gaat om stukken van onder anderen Bernini, Turner en Mondriaan.

★ **Sassenpoort** B2

Sassenstraat 53 - ☎ (06) 1712 67 34 - www.sassenpoortzwolle.nl - april-sept.: wo en vr 13.00-17.00 (en ma-di en do tijdens schoolvak.), za, zo. 11.00-17.00 u; okt.-maart: vraag inl. - € 5 (tot 12 jaar € 2,50).

Deze 'Saksenpoort' is de enige overgebleven poort van de vestingwerken. Hij werd in 1409 gebouwd en heeft een loggia en vier achthoekige hoektorens. De puntige daken dateren uit de 19de eeuw. De poort heeft lange tijd dienstgedaan als gevangenis; tegenwoordig is er een **bezoekerscentrum** met informatie over de geschiedenis van de stad.

Loop zigzaggend door het doolhof van kleine straatjes terug naar het centrum.

In de omgeving

REGIOKAART BLZ. 480

★ **Hasselt** A1

📍 11 km ten noorden van Zwolle via de N331.

Deze kleine Hanzestad is met name interessant door zijn gotische Stefanuskerk, zijn mooie, oude stadhuis en de twee nog in werking zijnde kalkovens.

★ **Hattem** A2

📍 7 km ten zuidwesten van Zwolle.

Dit gezellige Hanzestadje bewaart nog enkele overblijfselen uit zijn roemruchte verleden; de middeleeuwse Dijkpoort, molen De Fortuin en de Grote of Sint-Andreaskerk.

Voerman Museum Hattem - Achterstraat 46-48 - ☎ (038) 444 2897 - www.voermanmuseumhattem.nl - di-za 10.00-17.00, zo 13.00-17.00 u - € 9,50 (4-12 jaar € 3,25). In dit museum ziet u werk van Anton Pieck en Jan Voerman (vader en zoon).

★ **Kasteel Het Nijenhuis (Heino)** A2

📍 15 km ten zuidoosten van Zwolle, afslag Heino, richting Wijhe.

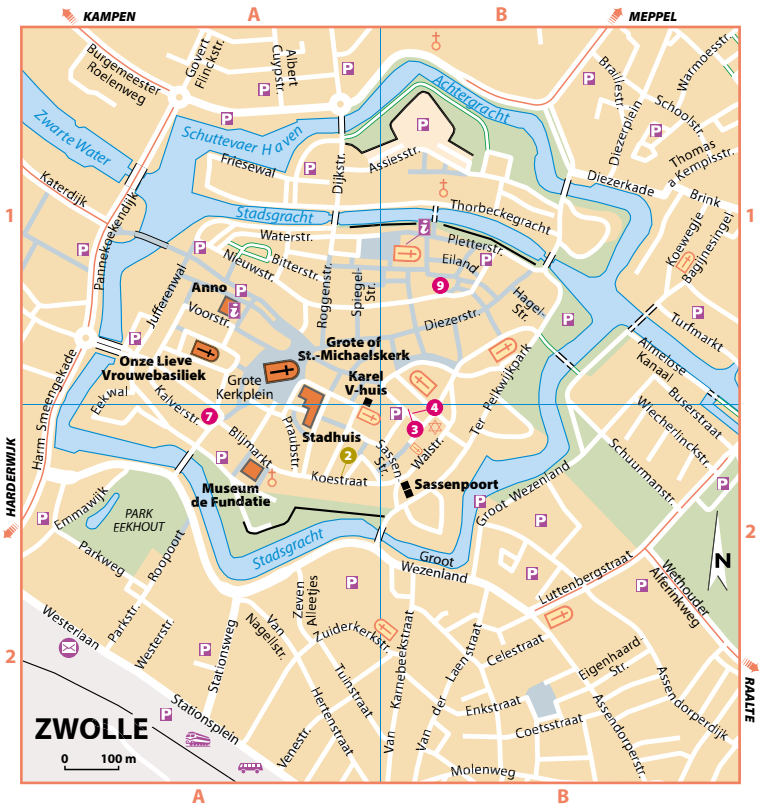
't Nijenhuis 10 - ☎ (0572) 38 8188 - www.museumdefundatie.nl - dag. beh. ma 11.00-17.00 u - € 14 (tot 18 jaar gratis).

Op dit middeleeuwse landgoed is een deel van de kunstverzameling van de **Hannema-de Stuers Fundatie** ondergebracht. Met name oude kunstwerken worden geëxposeerd in het kasteel. Andere werken kunt u zien in Museum de Fundatie in Zwolle. In het park is een **beeldentuin** aangelegd.

★ **Staphorst** A1

📍 17 km in noordelijke richting via A28-E232 (afslag 23).

De twee buurgemeenten Staphorst en Rouveen vormen een afzonderlijk wereldje binnen Nederland. Het leven hier wordt beheerst door streng protestant-

UIT ETEN		OVERNACHTEN	
Brass Boer Thuis.....	3	Poppe.....	7
Bar Senang.....	4	In de Kromme Jak.....	2
		't Pestengasthuys.....	9

se principes, die een ware wal opwerpen tegen het moderne leven. Zo weigeren de inwoners zich sinds 1971 te laten vaccineren en is het nog altijd verboden om wanneer een kerkdienst gaande is auto te rijden. Sommige vrouwen dragen nog de Staphorster klederdracht, maar ze weigeren categorisch zich te laten fotograferen.

★ **De boerderijen** - De twee dorpen liggen aan een lange weg. Over een afstand van meer dan acht kilometer staan aan weerszijden van de weg fraaie boerderijen met rieten daken. Hun identieke vorm doet niets af aan de charme. De rij deuren in de zijgevel is een belangrijk kenmerk van deze keurig onderhouden hallenboerderijen, met in groen (deuren en kozijnen) of in blauw (vensterbanken en levensboom boven de deur) geschilderd houtwerk. De rekken voor de lege melkbussen, rechts van de boerderijen, zijn ook voorzien van mooi houtsnijwerk. Eén boerderij is omgebouwd tot **museum**, met een authentiek Staphorster woonkamer. In de oude stallen zijn tijdelijke tentoonstellingen te zien over de lokale tradities. Gemeenteweg 67 - ☎ (0522) 46 25 26 - www.museumstaphorst.nl - di-za 10.00-17.00 u; nov.-maart: wo 13.00-16.00 en za 11.00-16.00 u - € 6 (6-12 jaar € 3,50).

Praktisch

Inlichtingen

Toeristenbureau - Achter de Broeren 1 - ☎ (038) 42153 92 - www.visitzwolle.com.

Adresboekje

PLATTEGROND BLZ. 485

Uit eten

Doorsneeprijzen

7 Poppe - A2 - Luttekestraat 66 - ☎ 038 421 30 50 - www.poppezwolle.nl - ♿ - dag. vanaf 17.00 u, za, zo 12.00-16.00 en vanaf 17.00 u - hoofdgerecht € 23/39. Bij het begin van het voetgangersgebied en niet ver van het Grote Kerkplein. Een leuk restaurantje dat gevestigd is binnen de muren van een voormalige hoefsmederij, waarvan de smid Poppe heette. Het stenen paardenhoofd aan de voorgevel herinnert hieraan. Het menu beweegt mee met de tijd.

4 Bar Senang - B2 - Samuël Hirschstraat 1 - ☎ 038 792 01 92 - barsenang.com - ♿ - wo-do 17.30-23.00, vr-zo 12.00-16.00 u - € 12/35. Voor een kleurrijke culinaire reis door heel Azië.

Wat meer luxe

3 Brass Boer Thuis - B2 - Nieuwe Markt 21 - ☎ 038 792 01 10 - brassboer.com - ♿ - lunch vr-zo, diner dag. beh. di - € 65/75. In de brasserie van sterrenchef Jonnie Boer worden producten uit de streek omgetoverd tot smaakvolle, subtiele en originele gerechten.

9 't Pestengasthuys - B1 - Weversgildeplein 1 - ☎ 038 423 39 86 - www.pestengasthuys.nl - vanaf 17.30 u - gesl. ma - menu € 49/90. Vers klaargemaakte gerechten, bereid met de beste ingrediënten. Dit alles geserveerd onder

de hoge plafonds van een voormalig ziekenhuis uit de 15de eeuw.

Pauzeren

Maling - A1 - Luttekestraat 28 - ☎ 06 15 67 04 63 - malingzwolle.nl - ♿ - 9.00-17.00 u (zo 10.00 u). Espresso, cappuccino, macchiato en alle versnaperingen die daar goed mee samengaan. De beste van de stad.

Winkelen

Het Zwolse Balletjeshuis - A2 - Grote Kerkplein 13 - ☎ 038 421 88 15 - www.zwolseballetjes.nl - ma 13.00-17.00, di-vr 10.00-17.00 u (en za tijdens schoolvak., vraag inl.). Hier kunt u terecht voor *Zwolse balletjes*: snoepjes in de vorm van een kussentje met de meest uiteenlopende smaken. Het betreft een lokale specialiteit.

Overnachten

Doorsneeprijzen

2 In de Kromme Jak - A2 - Koestraat 11 - ☎ 06 37 45 73 84 - bed-and-breakfast-zwolle.nl - 3 kamers € 120 ☞. Een moderne en zeer centraal gelegen B&B.

Fidder - BUITEN PLATTEGROND - Koningin Wilhelminastraat 6 - ☎ 038 421 83 95 - www.hotelfidder.nl - 📺 - 21 kamers € 126/146 ☞ - ✂. Er heerst een nostalgische sfeer in dit door een broer en zus gerunde hotel, gevestigd in drie art-nouveaupanden. De bar, de salon-leeszaal en de kamers zijn alle met antiek ingericht.

Kampen ★

In de middeleeuwen was de Hanzestad Kampen dankzij de haringhandel een zeer welvarende havenstad. Maar sinds de afsluiting van de Zuiderzee in 1932 is de rol van de stad teruggebracht tot die van eenvoudige rivierhavenstad. Uit zijn rijke glorie tijd bewaart Kampen niettemin nog ongeveer vijfhonderd schitterende beschermde monumenten, die verspreid staan over het historische centrum.

Een driemaster op de IJssel tijdens Sail Kampen, een evenement met oude zeilschepen
Sjo/Getty Images Plus

► Ligging

55.000 inwoners

REGIOKAART BLZ. 480 A1.

📍 Praktisch blz. 489

📍 Adresboekje blz. 489

Wandelen

Kampen ligt op de linkeroever van de IJssel, dicht bij waar deze uitmondt in het IJsselmeer. Vanaf de rechteroever heeft u, met name bij zonsondergang, een prachtig **uitzicht**★ over de stad, met name bij zonsondergang. In het midden tekenen zich de silhouetten van twee torens af: de (van boven) bolvormige van het oude stadhuis, en de Nieuwe Toren van de Buitenkerk. Meer naar links wordt de skyline bepaald door de Bovenkerk en de torens van de Koornmarktspoort.

Kampen en de tabaksindustrie

In 1813 werden de eerste twee tabaksfabriekjes in Kampen opgericht. Rond 1880 werkte bijna 40 procent van de bevolking van Kampen in de sigarenindustrie. De economische crisis van de jaren 1930, de Tweede Wereldoorlog en de groeiende populariteit van de sigaret maakten een einde aan de bloei. Een paar gebouwen herinneren nog aan het tabaksverleden: de **Tabaksfabriek** (*Voorstraat 102-106*) en het **Sigarenmagazijn** (*Oudestraat 101*). Beide gebouwen zijn tegenwoordig in bezit van sigarenfabriek 'De Olifant'.

★ Oude Raadhuis

Een klein, bakstenen gebouw uit 1543 dat door de bouw van het nieuwe stadhuis in de 18de eeuw een beetje 'in de verdrukking' is geraakt. Het heeft balustraden en aan de achterzijde een enigszins scheefstaande toren met opengewerkte bolspits. Aan weerszijden van de gevel met schroeflijnvormige schoorsteen zijn uitkijktorentjes geplaatst. Aan de voorgevel ziet u de schandkooien waarin vroeger misdadigers aan het volk werden getoond. De **Schepenzaal**★ met donkere, eikenhouten betimmering bevat een schepengestoelte met rijk snijwerk in renaissancestijl. De monumentale schouw is van Colijn de Nole (1545).

Oude Vleeshuys

Oudestraat 119. Op de stenen renaissancegevel uit 1596 is het stadswapen van Kampen te zien. Het stelt een versterkte poort voor, geflankeerd door twee leeuwen.

Nieuwe Toren

De hoge vierkante toren uit de 17de eeuw draagt een achthoekige klokkentoren. U kunt hem in de zomer beklimmen (*juli-aug.: do 10.00-17.00 u - € 3*) en genieten van een mooi uitzicht. Het carillon van de toren is gegoten door François Hemony (*zie blz. 84*) – het is te horen op maandag van 11.00 tot 12.00 u, zaterdag van 15.00 tot 16.00 u, en in de zomer op de vrijdagavonden. Naast de toren staat een fraaie bakkerij in jugendstil.

Stedelijk Museum

Oudestraat 133 (rechts van de Nieuwe Toren) - ☎ (038) 33173 61 - stedelijkmuseumkampen.nl - di-za 11.00-17.00, zo 13.00-17.00 u - € 10 (tot 18 jaar gratis).

Dit museum is gevestigd in het **Gotische huis**, een ingrijpend gerestaureerde woning met talrijke hoge vensters in een hoge gevel, bekroond met smalle gotische torentjes. Er is een fraaie collectie zilver te zien van het gilde van binnenschippers, met een **drinknap**★ uit 1369. Verder ziet u voorwerpen die betrekking hebben op de tabaksindustrie, die een belangrijke rol speelt in de geschiedenis van de stad (*zie kader hierboven*).

Ga onder de toren door en volg de Nieuwe Markt tot aan de Burgwal, de kade die langs de Burgel leidt, de gracht die door de stad loopt. Sla linksaf.

Broederkerk

Deze kerk uit de 15e eeuw is de oude kerk van de minderbroeders (franciscanen).

Broederweg

Aan de rechterkant van de straat staat een gotische kapel die vroeger tot de Waalse gemeenschap behoorde, maar sinds 1823 een doopsgezinde kerk is.

Broederpoort

De mooie stadspoort uit 1465 heeft een gevel met voluten, met aan weerszijden sierlijke torentjes.

Sla voorbij de poort linksaf.

Plantsoen

Dit mooie park volgt de buitenlijn van de oude stadswallen. De grachten vormen de waterpartij van het plantsoen: de Singelgracht.

★ Cellebroederspoort

De twee torens van deze mooie poort, die onderdeel was van de 15de-eeuwse stadsmuren, hebben hoge puntaken. In 1617 is de poort in renaissancestijl verbouwd.

Loop onder de poort door en volg de Cellebroedersweg en daarna de Geerstraat. Ga via de Boven Nieuwstraat rechtsaf naar het Muntplein.

Sint-Nicolaas- of Bovenkerk

Een indrukwekkend gebouw in gotische stijl uit de 14de eeuw, gedomineerd door een 70 meter hoge toren. Let u vooral op het 16de-eeuwse hekwerk rond het koor en de laatgotische kalkstenen preekstoel. Het **orgel** telt 3200 pijpen en is in 1741 vervaardigd door Albertus Antoni Hinsz (1704-1785).

Koornmarktspoort

De oudste stadspoort, gelegen aan de oude Koornmarkt, vlak bij de Bovenkerk. De massieve donjon met de twee forse torens die er aan het eind van de 14de eeuw aan toegevoegd zijn, heeft zijn defensieve uitstraling behouden.

i Praktisch

Inlichtingen

Toeristenbureau - Oudestraat 216 -
☎ (038) 202 23 66 - visitkampen.nl.

📍 Adresboekje

Uit eten

Doorsneeprijzen

De Bottermarck - Broederstraat 23 - ☎ 038 331 95 42 - www.debottermarck.nl - ♿ - 12.00-21.00 u - *gesl. zo (beh. feestd.) en ma - lunchmenu € 27,50, menu € 39,50/75*. Menu op het krijtbord, prettige inrichting en een aangename sfeer.

Overnachten

Doorsneeprijzen

Van Dijk - IJsselkade 30 - ☎ 038 331 4925 - www.hotelvandijk.nl - ♿ ♿ - 18 kamers € 105/120 ☰. Klein familiehotel aan de IJssel en dicht bij de winkelstraatjes in het voetgangersgebied. Een prima startpunt om Kampen te bezichtigen. De kamers zijn netjes. Ook fietsverhuur.

Giethoorn ★★

Hier geen straten maar waterwegen. Wat een genot is het om zelf met een bootje door het mooie Giethoorn te varen, midden in het Nationaal Park Weerribben-Wieden, het grootste veengebied van Noordwest-Europa. Door de grootschalige turfwinning is een veelheid aan meren, kanalen en sloten ontstaan, die zijn gegraven om de turf te vervoeren en waarlangs prachtig onderhouden met riet gedekte huisjes staan.

Bootjes in Giethoorn
fokkebok/Getty Images Plus

📍 Ligging

2885 inwoners

REGIOKAART BLZ. 480 A1. Giethoorn strekt zich uit aan weerszijden van de bijna zeven km lange Dorpsgracht. Het dorp is verboden voor auto's.

U kunt het wandelend of fietsend verkennen (er loopt een pad langs het belangrijkste kanaal) of met een boot.

📍 Praktisch blz. 492

📍 Adresboekje blz. 492

Wandelen

😊 Het meest toeristische gedeelte van het dorp ligt tussen de afslagen Centrum-Dorp en Zuid. Wie de grote toeristische drukte (vooral in de zomer) liever mijdt, kan beter voor een bezoek aan het kleine dorpje Dwarsgracht of het gehucht Jonen kiezen, aan de andere kant van het kanaal.

De charmante rietgedekte woningen en turfgravershuisjes in Giethoorn zijn omringd door het water en alleen bereikbaar via hoge bruggetjes of eenvoudige loopplanken. Ze kijken uit over bloemrijke tuinen aan de oever van het kanaal.

Hoewel de fiets er het favoriete vervoermiddel is, gaat een deel van het vervoer over het water, vaak in platbodems die punters worden genoemd. In het oosten en zuiden liggen meren, gescheiden door kleine rieteilandjes waar veel vogels leven.

Museum Giethoorn 't Olde Maat Uus

Binnenpad 52 - ☎ (0521) 362244 - www.museumgiethoorn.nl - april-okt.: dag. 11.00-17.00 u; nov.-feb.: za-ma 11.00-16.00 u; maart: vr-ma 11.00-16.00 u (dag. tijdens schoolvak.) - € 6,50 (kind € 2).

Deze tot museum getransformeerde, gerestaureerde boerderij geeft een beeld van Giethoorn in de vorige eeuw.

In de omgeving

REGIOKAART BLZ. 480

Havelte A1

► 17 km ten noordoosten van Giethoorn.

Dicht bij dit dorp met karakteristiek rietgedekte boerderijen bevinden zich twee **hunebedden**★ (in noordelijke richting de weg naar Frederiksoord volgen en tegenover een café rechtsaf slaan).

Deze twee prehistorische grafmonumenten (D53 en D54) staan in een met hei begroeide open plek in het bos.

Wanneperveen A1

► 7 km ten zuiden van Giethoorn over de N334.

In dit dorp, dat net als vele andere in de regio een naam heeft die eindigt op 'veen', staan de met rieten daken bedekte boerderijen langs de kilometers lange straat. Niet ver van de westelijke toegang tot het dorp ziet u de begraafplaats met zijn vrijstaande klokkenstoel. Deze eenvoudige, uit slechts enkele balken bestaande constructie, is karakteristiek voor Zuid-Friesland. In de hoofdstraat ziet u op nr. 83 een mooi huis met trapgevel: het **oude raadhuis** (1612).

Vollenhove A1

► 16 km ten zuidwesten van Giethoorn over de N334 en de N331.

Vóór het ontstaan van de Noordoostpolder was Vollenhove een havenstadje aan de Zuiderzee. Aan het **kerkplein** staan een paar fraaie gebouwen: de laatgotische **Grote of Sint-Nicolaaskerk** met twee beuken en een oude, losstaande klokkentoren die vroeger een gevangenis was, en het vroegere raadhuis (1621), dat is vastgebouwd aan de achterzijde van de klokkentoren. Het zand- en bakstenen gebouw heeft een open zuilengang en is tegenwoordig een restaurant. Het **Huis Lemker** (1627), ten slotte, heeft een mooie trapgevel en twee bewerkte gedenkstenen bij de ingang.

Het raadhuis is in de havezate **Oldruitenborgh** (18de eeuw) ondergebracht, ge-

Varen door het laagveengebied

Het Nationaal Park **Weerribben-Wieden** (opgericht in 1992) bestaat uit een uniek landschap van meren, waterwegen, riet, moerasbossen en laagveen. Boottochten vanuit Sint Jansklooster (Bezoekerscentrum Natuurmonumenten) en Ossenzijl (Outdoor Center Staatsbosbeheer) leiden naar de mooiste plekjes. Voor een onvergetelijke ervaring in deze unieke omgeving stapt u op de fluisterstille ecowaterbus. De fiets kan mee aan boord, zodat u tussendoor kunt fietsen of wandelen.

📍 visitweerribbenwieden.com. In Sint Jansklooster: Beulakerpad 1 - ☎ (0527) 205660. In Ossenzijl: Hoogeweg 27 - ☎ (0561) 477272.

Vertaling	Bettina von Ehrenthal, Nicolet de Jong, Karin Snoep, Marian van der Ster
Eindredactie	Frans Stoks
Opmaak	Asterisk*, Amsterdam
Omslagfoto	Shutterstock/Denis Belitsky
Oorspronkelijke titel	Guide Vert Pays-Bas
Oorspronkelijke uitgever	Michelin, Parijs
Uitgeefdirecteur	Philippe Orain
Uitgevers	Marie-Pierre Renier (Michelin, Parijs) Lieven Defour (Lannoo, Tielt)
Eindredacteur	Laurent Vaultier
Redactie	Sandra Darbé, Renaud Dechamps, Serge Guillot, Guylaine Idoux, Sophie Lhéraud, Laurence Ottenheimer, Philippe Pataud Célérier, Lise de Rocquigny, François Sichet, Julie Subtil
Grafisch ontwerp	Christelle Le Déan, Sandro Borel, Justeciel
Omslagontwerp	Keppie & Keppie, Varsenare
Cartografie	Costina-Ionela Lungu
Met dank aan	Marion Capera, Cristian Catona, Hervé Dubois, Bogdan Gheorghiu, Pascal Grougon, Andra-Florentina Ostafi, Émilie Reaux, Marie Simonet

© Michelin

© Cartografie: Michelin

© Nederlandse tekst: Uitgeverij Lannoo nv, Tielt, 2023

Het redactieteam heeft de grootste zorg besteed aan de samenstelling en de controle van deze gids. Maar omdat de gegevens voortdurend gewijzigd worden, moet de praktische informatie (prijzen, adressen, bezoeken, telefoonnummers, bezienswaardigheden, internetadressen) worden beschouwd als een aanwijzing. Het is dan ook best mogelijk dat bepaalde info bij het verschijnen van deze gids niet helemaal correct of volledig is. Wij kunnen daar niet verantwoordelijk voor worden gesteld.

Deze gids bestaat voor en door u; u bewijst ons dan ook een grote dienst door eventuele tekortkomingen of vergissingen te melden. Aarzel niet om ons uw opmerkingen en suggesties over de inhoud van deze gids mee te delen. Bij een eerstvolgende bijgewerkte editie zullen wij daar rekening mee houden.

Contactadres

De Groene Reisgids
Uitgeverij Lannoo
Kasteelstraat 97
B-8700 Tielt
degroenereisgids@lannoo.be

De Groene Reisgids
Uitgeverij Terra Lannoo
Postbus 23202
1100 DS Amsterdam Zuidoost
info@terralannoo.nl

www.lannoo.com

D/2023/45/463 - NUR 512
ISBN 978 94 014 8925 6

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.